

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИЙ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ:
Завідувач кафедри

_____ проф. Зайченко В.В.

« » грудня 2024 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
**на тему: «Оборотні засоби підприємства і шляхи
підвищення ефективності їх використання
(на прикладі підприємства ТОВ "Олександрійський
цукровий завод", смт Приютівка, Олександрійський р-
н, Кіровоградська обл.)**
**«Current assets of the enterprise and ways of increasing the
efficiency of their use»**

Виконав здобувач вищої освіти 2 курсу,
групи ЕА-23м-1,4

ОПП 051 «Економіка» ОПП «Економіка
агробізнесу та агротрейдинг»

_____ Олег ПОКОТИЛО

« » грудня 2024 р.

Керівник роботи: к.е.н, доцент

_____ Наталія ГАВРИЛОВА

« » грудня 2024 р.

Рецензент к.е.н., доцент

_____ Оксана Юрченко

« » грудня 2024 р.

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Економічний
Кафедра Економіки, підприємництва та готельно-ресторанної
справи

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітньо-професійна програма Економіка агробізнесу та агротрейдинг

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Економіки, підприємництва та
готельно-ресторанної справи

д.е.н. проф. Володимир
ЗАЙЧЕНКО

«___» вересня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Покотило Олег Олексійович

Тема роботи «Оборотні засоби підприємства і шляхи підвищення
ефективності їх використання (на прикладі підприємства ТОВ
«Олександрійський цукровий завод», смт Приютівка, Олександрійський р-н,
Кіровоградська обл.)»

1. Керівник роботи Гаврилова Наталія Валеріївна к.е.н., доцент
2. Строк подання роботи до захисту _____ грудня 2024 року

Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Мета дослідження полягає у розробці методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо управління оборотними активами підприємства в умовах військового стану. Завдання: дослідити теоретико-методичні засади управління оборотними активами підприємства; розглянути сутність поняття «оборотні засоби підприємства», його зміст та місце в економічній науці; провести аналіз та оцінку управління оборотними засобами на прикладі ТОВ «Олександрійський цукровий завод»; провести фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод»; здійснити аналіз управління оборотними засобами ТОВ «Олександрійський цукровий завод»; розглянути формування підходів до управління оборотними засобами підприємства; визначити стратегічні напрямки управління оборотними засобами підприємства.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Ознайомлення з літературними джерелами</i>	2.09.24- 15.09.24	
2.	<i>Написання вступу та першого розділу «Теоретико-методичні засади управління оборотними активами підприємства»</i>	16.09.24- 10.10.24	
3.	<i>Написання другого розділу «Оцінка та аналіз управління оборотними активами підприємства»</i>	11.10.24- 30.10.24	
4.	<i>Написання третього розділу «Формування підходів до системи управління оборотними засобами підприємства»</i>	31.11.24- 20.11.24	
5.	<i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	22.11.24- 30.11.24	
6.	<i>Перевірка роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату</i>	01.12.24- 05.12.24	
7.	<i>Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, підготовка до захисту</i>	06.12.24- 15.12.24	

Дата видачі завдання
«5» вересня 2024року

Керівник роботи _____ Гаврилова Н.В.

Завдання прийнято до виконання
«5» вересня 2024року

Здобувач _____ Покотило О.О.

АНОТАЦІЯ

Покотило О. Оборотні засоби підприємства і шляхи підвищення ефективності їх використання. Рукопис.

Дипломна магістерська робота за спеціальністю 051 «Економіка агробізнесу та агротрейдинг». Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2024.

Розглянуто теоретико-методичні засади управління оборотними засобами підприємства, визначено сутність поняття «оборотні засоби підприємства», його зміст та місце в економічній науці, розглянуто формування, оцінка та методи контролю оборотних засобів підприємства, виявлено методологічні основи управління оборотними засобами підприємства.

Проведено аналіз та здійснено оцінку управління оборотними засобами на прикладі ТОВ «Олександрійський цукровий завод», розглянуто організаційно-економічна характеристика ТОВ «Олександрійський цукровий завод», проведено фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод» та здійснено аналіз управління оборотними засобами ТОВ «Олександрійський цукровий завод».

Визначено формування підходів до управління оборотними засобами підприємства, розглянуто напрямки удосконалення системи управління оборотними засобами підприємства на основі концепції Just in Time, окреслено напрямки удосконалення стратегії управління оборотними засобами підприємства

Ключові слова: оборотні засоби підприємства, управління оборотними засобами підприємства, оцінка оборотних засобів підприємства, стратегія управління оборотними засобами підприємства

ANNOTATION

Pokotilo O. Current assets of the enterprise and ways to increase the efficiency of their use. Manuscript.

Master's thesis in the specialty 051 "Economics of agribusiness and agrotrading". Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2024.

The theoretical and methodological principles of managing current assets of the enterprise are considered, the essence of the concept of "current assets of the enterprise", its content and place in economic science are determined, the formation, assessment and methods of controlling current assets of the enterprise are considered, the methodological foundations of managing current assets of the enterprise are identified.

An analysis and assessment of current assets management using the example of LLC "Olexandriyskiy Sugar Plant" were carried out, the organizational and economic characteristics of LLC "Olexandriyskiy Sugar Plant" were considered, a financial and economic analysis of LLC "Olexandriyskiy Sugar Plant" was carried out and an analysis of managing current assets of LLC "Olexandriyskiy Sugar Plant" was carried out.

The formation of approaches to the management of the enterprise's working capital is determined, the directions of improving the system of managing the enterprise's working capital based on the Just in Time concept are considered, the directions of improving the strategy of managing the enterprise's working capital are outlined.

Keywords: enterprise's working capital, management of the enterprise's working capital, assessment of the enterprise's working capital, strategy of managing the enterprise's working capital

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність поняття «оборотні засоби підприємства», його зміст та місце в економічній науці.....	7
1.2. Формування, оцінка та методи контролю оборотних засобів підприємства	12
1.3. Методологічні основи управління оборотними засобами підприємства.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ ЦУКРОВИЙ ЗАВОД».....	24
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Олександрійський цукровий завод».....	24
2.2. Фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод».....	32
2.3. Аналіз управління оборотними засобами ТОВ «Олександрійський цукровий завод».....	41
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	47
3.1. Удосконалення системи управління оборотними засобами підприємства на основі концепції Just in Time.....	47
3.2. Удосконалення стратегії управління оборотними засобами підприємства.....	53
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Управління оборотними засобами підприємства по виробництву цукру та потребує постійного пошуку та використання нестандартних управлінських рішень та швидкого їх прийняття через порушення налагоджених бізнес зв'язків, логістичних ланцюгів через відкриту військову агресію, обмеженою кількістю та якістю сировини, нестача сировини зумовлена засухою та зміною природно-кліматичних умов, обмеження пального та інших ресурсів. Війна посилює вплив непередбачуваних обставин та зумовлює потребу постійного пошуку управлінських дій задля забезпечення виробничих потреб оборотними активами через удосконалення заготівельно-збутової діяльності та самого виробничого процесу.

Оборотні засоби підприємства є матеріальною основою виробничої діяльності підприємства. Від грамотного та раціонального використання оборотних активів залежить фінансовий успіх підприємства. Процес оптимального використання оборотних коштів підвищить рентабельність виробництва, сприяє досягненню виробничих і фінансових цілей підприємства, створює можливості для впровадження інвестиційних проєктів. Тому організація повного контролю за використанням оборотних коштів на підприємстві має носити систематичний характер.

Різним питанням управління оборотними засобами підприємства присвячені праці Базилінської О.Я., Бланка І.О., Доніна Є.О., Коваленко Л.О. та інших. Незважаючи на розбіжності у поглядах, економічної сутності автори ототожнюють поняття оборотні активи, оборотні засоби та оборотні кошти. Адже, найчастіше, ці поняття ототожнюють із грошовими ресурсами, засобами які повністю переносять свою вартість на готову продукцію, або групою активів, які мають короткий термін використання, які обслуговують виробничий процес на підприємстві та сприяють зміцненню фінансово-економічного стану підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень щодо управління оборотними активами доводить необхідність досліджень елементів, принципів та методів управління, управління оборотних активів окремих галузей щодо наявності, ефективності формування та використання. Про те значної уваги потребують дослідження теоретичної та практичної складової заходам підвищення ефективності формування та використанні оборотних активів підприємства в умовах військового стану. Вивчення вказаних питань зумовлює теми дослідження, формування мети, завдань, предмету, структуру дослідження та напрями за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Мета дослідження полягає у розробці методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо управління оборотними активами підприємства в умовах військового стану

Для досягнення поставленої в роботі мети були сформульовані та вирішені наступні завдання:

- дослідити теоретико-методичні засади управління оборотними активами підприємства;
- розглянути сутність поняття «оборотні засоби підприємства», його зміст та місце в економічній науці;
- розглянути процес формування оборотних засобів підприємства, оцінки, визначити джерела та напрямки формування, та визначити вплив оборотних активів на загальний фінансово-економічний стан підприємства;
- провести аналіз та оцінку управління оборотними засобами на прикладі ТОВ «Олександрійський цукровий завод»;
- провести фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод»;
- здійснити аналіз управління оборотними засобами ТОВ «Олександрійський цукровий завод»;
- розглянути формування підходів до управління оборотними засобами підприємства;

- визначити стратегічні напрямки управління оборотними засобами підприємства.

Об'єкт дослідження: процес управління оборотними засобами на підприємстві в нестійких умовах.

Предметом дослідження є: методи оцінки оборотних засобів підприємства, процес формування, методи контролю та управління оборотними засобами підприємства, що спрямовані на досягнення фінансово-економічних, виробничих та соціальних проєктів сучасного підприємства.

Теоретичною основою дослідження є аналіз та узагальнення наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, матеріалів науково-практичних конференцій, видання періодичного друку, звітна та статистична інформація щодо досліджень ринку цукрового буряка, виробництва цукру в Україні, стану ринку агробізнесу в Україні в нестійких фінансово-економічних та політичних умовах.

Методологічною основою дослідження послужило застосування методів: теоретичного узагальнення та порівняння, систематизація, формалізація – для дослідження особливостей організації управління оборотними засобами та визначення підходів до їхнього управління, спостереження – під час аналізу організаційно-економічного рівня підприємства, порівняння – для оцінки фінансово-економічного стану підприємства, його ліквідності та платоспроможності за період трьох років, вимірювання – у процесі розрахунків, виконаних відповідно до методики аналізу фінансових коефіцієнтів, а також при визначенні оптимального співвідношення між джерелами фінансування з урахуванням ефективності діяльності підприємства, аналізу і синтезу, індукції та дедукції – під час детального аналізу активів підприємства. Ці методи дозволили комплексно дослідити фінансовий стан підприємства, визначити ефективність управління оборотними засобами та запропонувати оптимальні підходи до їх організації.

Наукова новизна дослідження полягає у дослідженні теоретико-методичних засад та розробці методичних положень та науково-практичних

рекомендацій щодо формування, методів контролю та ефективного управління оборотними засобами підприємства.

Інформаційна база дослідження. Закони та нормативні акти України, економічна література, матеріали фахових статей, статистичні дані ДССУ, фінансова бухгалтерська звітність ТОВ «Олександрійський цукровий завод», установчі документи, результати синтетичного та аналітичного обліку ТОВ «Олександрійський цукровий завод»

Наукова новизна магістерської роботи полягає у такому:

Удосконалено:

- уточнено сутність категорії «оборотні засоби підприємства», визначено взаємозв'язок між поняттями оборотні засоби, оборотні активи та оборотні кошти;
- елементи прогнозної моделі управління оборотними засобами підприємства, сфокусованої на прогнозуванні складу оборотних засобів.

Набули подальшого розвитку:

- існуючі теоретичні трактування понять «оборотні активи підприємства», «оборотні засоби підприємства» та «оборотні кошти підприємства»

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти: робота містить вступ, три розділи, висновки та пропозиції, а також список використаних джерел. Робота викладена на 73 сторінках друкованого тексту, містить 15 таблиць і 8 рисунків, 54 джерела списку використаної літератури.

Результати кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти можна рекомендувати для практичного використання керівним апаратом ТОВ «Олександрійський цукровий завод» при розробці комплексних заходів і механізмів управління оборотними засобами підприємства з метою подальшого зміцнення фінансової стійкості, платоспроможності та забезпечення належного рівня ліквідності.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність поняття оборотні засоби підприємства, його зміст та місце в економічній науці

Матеріальним підґрунтям виробничого процесу є засоби виробництва, які складаються із засобів та предметів праці, що беруть участь у створенні продукту. Вважаючи на відмінність участі у виробничому процесі та способі перенесення вартості на продукт, який виготовляється засоби праці набувають економічної форми позаоборотних, а предмети праці – оборотних засобів. У фінансово-економічній діяльності підприємства виокремлюють поняття – «оборотний капітал», який розглядається це фінансові ресурси, що вкладаються в об'єкти (оборотні засоби), які використовуються підприємством протягом одного виробничого циклу або протягом відносно короткого календарного періоду (як правило, не більше одного року). Також виокремлюється поняття – «Оборотні засоби» і розглядається як – вказані об'єкти, які належать до виробничих засобів підприємства, повністю використовуються в кожному технологічному циклі створення продукції і повністю передають свою вартість на собівартість цієї продукції. Оборотний капітал, задіяний у виробництві та реалізації продукції, повністю споживається та відновлюється відразу після завершення виробничого циклу через реалізацію готової продукції. Крім того, оборотні засоби поділяються на – оборотні фонди, які характеризуються обслуговуванням сфери виробництва та фонди обігу, які характеризуються обслуговуванням сфери обігу. До оборотних фондів відносять: виробничі запаси, незавершене виробництво, МШП, витрати майбутніх періодів. До фондів обігу належать: готова продукція на складі підприємства та відвантажена, за яку ще не надійшла оплата; кошти у розрахунках, грошові кошти на рахунках у банках і у касі [46].

В сучасній економічній літературі категорія оборотні засоби трактується по різному. Оборотні активи як натурально-речовинна категорія представляють собою сукупність матеріальних цінностей і грошових ресурсів, що беруть участь у створенні продукції, повністю споживаються в процесі виробництва та переносять свою вартість на готову продукцію протягом операційного циклу або до 12 місяців з моменту складання балансу. До них належать сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо [46].

В умовах функціонування товарно-грошових відносин матеріальні ресурси підприємств виражаються не лише у фізичній, а й у вартісній формі. У грошовому еквіваленті предмети праці утворюють виробничі оборотні фонди, які включають сировину, паливо, запасні частини, а також незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів. Головне їхнє призначення – забезпечення стабільного та ритмічного виробничого процесу.

Окрім виробничих фондів, підприємства володіють фондами обігу, до яких належать готова продукція, грошові кошти на банківських рахунках і в касі, а також засоби в розрахунках. Їх основна функція полягає в забезпеченні коштів для планового здійснення процесу обігу. Незважаючи на різницю у призначенні, оборотні засоби і фонди обігу тісно взаємопов'язані, обслуговуючи єдиний процес відтворення виробництва та забезпечуючи його безперервність.

Оборотні засоби підприємств мають ряд переваг, зокрема високу ліквідність, легкість трансформації з однієї форми в іншу, простоту управління і адаптивність до змін ринкових умов. Однак є і недоліки, такі як ризик втрат вартості через інфляцію, додаткові витрати на зберігання запасів і фінансові ризики, пов'язані з несумлінністю партнерів.

За джерелами формування оборотні засоби поділяються на власні (створюються за рахунок статутного капіталу, резервів та нерозподіленого прибутку) і залучені (банківські кредити та товарна кредиторська заборгованість). Вони постійно перебувають у русі, проходячи стадії

кругообігу: грошову, товарну та виробничу, забезпечуючи безперервність виробничого процесу на підприємствах [2].

Оборотні засоби, як високоліквідні ресурси, не споживаються та не витрачаються в прямому сенсі, оскільки вони є авансованими у виробничі процеси. У фінансовій звітності кількісний баланс між оборотними коштами в складі активів і фондами оборотних коштів у пасивах повинен бути збережений. Оборотні виробничі фонди сприяють безперебійній роботі виробничого процесу, тоді як фонди обігу забезпечують реалізацію продукції на ринку та отримання грошових коштів, необхідних для стабільної діяльності підприємства. Ця подвійна роль визначає сутність оборотних коштів, які є основою для безперервного функціонування процесів виробництва та обігу.

У бухгалтерському балансі до оборотних засобів належать:

1. Матеріально-виробничі запаси, які включають:
 - матеріальні цінності, що використовуються як предмети праці (сировина, матеріали, комплектуючі, запасні частини, паливо);
 - готову продукцію, товари на складах, напівфабрикати власного виробництва, а також незавершену продукцію, яка ще не пройшла всі етапи обробки, включаючи вироби, що не пройшли випробувань чи технічної прийомки.
2. Засоби праці, що приносять дохід або використовуються в інших цілях менше ніж рік, а також основні засоби з вартістю до 1000 грн.
3. Грошові кошти, які охоплюють гроші в касі, на розрахункових, валютних та інших банківських рахунках.
4. Дебіторську заборгованість, яка виникає через несплачені борги покупців за отримані товари чи послуги відповідно до умов договору.
5. Короткострокові фінансові вкладення, зокрема в ліквідні цінні папери (акції, облігації, сертифікати) або короткострокові позики, надані іншим господарюючим суб'єктам на строк до одного року [40].

Оборотні кошти забезпечують ефективну взаємодію виробничих і фінансових процесів, підтримуючи стабільність діяльності підприємства та його фінансову гнучкість.

У науковій літературі існує велика кількість трактувань поняття «оборотні засоби підприємства». В процесі дослідження нами опрацьовано та систематизовано наукові погляди, які представлені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Систематизація наукових поглядів категорії «оборотні засоби підприємства»

Джерело	Наукове трактування категорії «оборотні засоби підприємства»
П(С)БО 2	«грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [40].
Базилінська О.Я.	«активи, що за умови нормальної господарської діяльності підприємства змінюють свою матеріально-речову форму за відносно короткий строк (менше року) [4].
Бланк І.О.	сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну діяльність підприємства та, повністю споживають у процесі одного виробничо-комерційного циклу [7].
Донін Є.О.	сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаних протягом одного операційного циклу [16].

Проаналізувавши визначення поняття «оборотні засоби підприємства» у різних джерелах, можна виокремити кілька підходів до його трактування:

1. Це сукупність оборотних фондів.
2. Це оборотні засоби підприємства, що відображаються в активі бухгалтерського балансу.
3. Це грошові кошти, їх еквіваленти та інші активи, які використовуються в межах одного операційного циклу.

4. Це майнові цінності, що обслуговують поточну господарську діяльність і повністю споживаються за один операційний цикл.

5. Це засоби підприємства, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції.

Оборотні засоби підприємства завжди перебувають в русі, забезпечуючи авансування витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції, починаючи з формування виробничих запасів і до надходження доходів від продажу готової продукції. Їх головною функцією є забезпечення безперервності виробничого процесу (виробнича функція). Друга функція – платіжно-розрахункова, яка впливає на рух коштів, стан розрахунків і оборотність грошових потоків. Для виконання цих функцій підприємство має забезпечити наявність грошових ресурсів у мінімально необхідних обсягах для нормальної виробничо-комерційної діяльності. Розглянемо класифікацію оборотних засобів, яка представлена на рисунку 1.1.

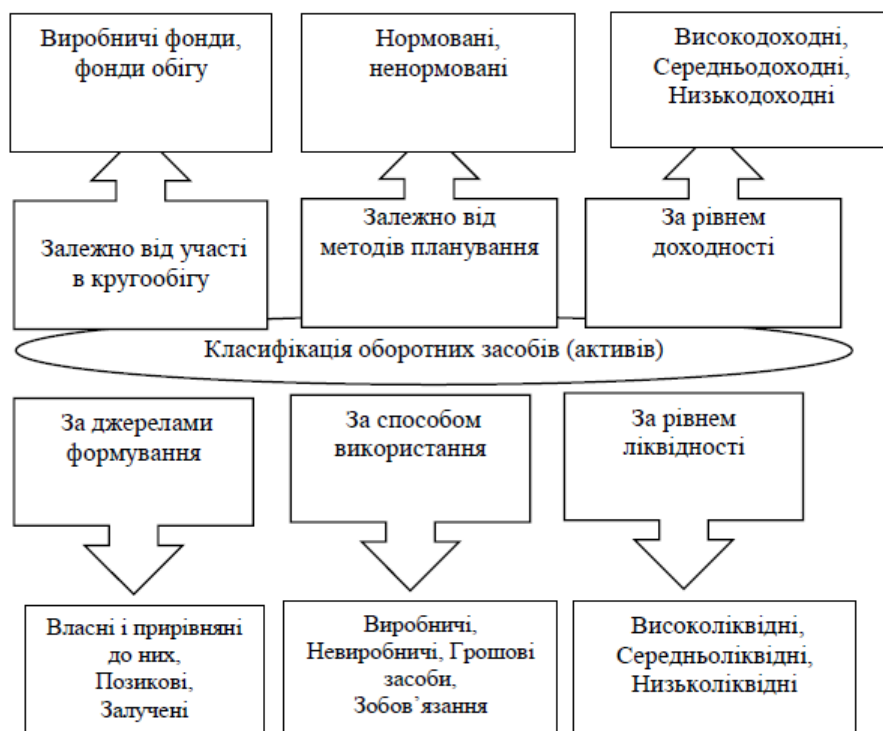

Рисунок 1.1 – Класифікація оборотних засобів (активів) підприємства

В економічно-господарському менеджменті управління оборотними засобами підприємства займає важливе місце. Цей процес залежить від:

- формування обсягу оборотного капіталу, що застосовується в операційній діяльності;
- розподілу оборотного капіталу на різні види активів;
- прискорення обороту капіталу та забезпечення постійної платоспроможності підприємства [17].

Отже, виробничо-господарська та економічна діяльність сучасного підприємства напряду залежить від наявності, раціонального використання оборотних засобів підприємства.

1.2. Формування, оцінка та методи контролю оборотних засобів підприємства

На підприємстві важливим є виявлення нагальних проблем обліку оборотних коштів підприємства, адже це сприяє отриманню достовірної та повної аналітичної інформації оборотних коштів та цілей їх управління. Важливим є контроль за збереженням та раціональним використанням оборотних активів у процесі виробництва товарів. Оскільки в П(С)БО 2 «Баланс» визначає, що оборотні активи – це: «грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, які призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [40].

В процесі дослідження слід відмітити, що основними функціями оборотних засобів є:

- підтримка операційної діяльності: оборотні активи забезпечують необхідні запаси обладнання, сировини, матеріалів та інших ресурсів, які використовуються для виробництва товарів і надання послуг.
- гарантування ліквідності: завдяки можливості швидкого перетворення в грошові кошти, оборотні активи сприяють підтримці

ліквідності підприємства та його здатності виконувати фінансові зобов'язання перед кредиторами.

- забезпечення рентабельності: ефективне використання оборотних активів допомагає знизити витрати на зберігання запасів і організацію виробництва, що позитивно впливає на рентабельність підприємства.

- сприяння розвитку: оборотні активи забезпечують стабільний ріст і розвиток підприємства через розширення виробничих можливостей і збільшення обсягів реалізації продукції.

- мінімізація ризиків: наявність достатніх оборотних активів зменшує ризики, пов'язані з нестачею ресурсів або невиконанням зобов'язань перед партнерами та клієнтами [5].

Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс» підприємство оцінює первісну вартість оборотних засобів до одного із методів, який наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Порядок формування первісної вартості оборотних засобів

Оцінка	Порядок формування первісної вартості оборотних активів (запасів)
Первісна вартість	1. Придбані за плату: при оцінці враховується сукупність витрат, до яких належать: суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; заготівельно-закупівельні витрати; інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях
	2. Виготовляються власним силами підприємства, визнається їх виробнича собівартість, яка визначається за П(С)БО 16 «Витрати»
	3. Внесені до статутного капіталу підприємства: визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях
	4. Одержані підприємством безоплатно: визнається їх справедлива вартість з урахуванням витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання
	5. Придбані в результаті обміну на подібні запаси: дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливую вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду
	6. Придбані в обмін на неподібні оборотні засоби: визнається справедлива вартість отриманих засобів

Для оцінки ефективності використання оборотних активів застосовуються такі показники: коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт закріплення оборотних активів, тривалість одного обороту

оборотних активів, рентабельність оборотних активів. Система запропонованих показників, їх значення та розрахунок представлені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Показники оцінки ефективності використання оборотних засобів підприємства

Показник (умовне позначення)	Значення показника	Розрахунок показника
1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів (K_{oa})	Показує, скільки кількість разів за розглянутий період оборотні активи перейшли з матеріально-речової форми в грошову та навпаки	$K_{oa} = \frac{B}{OA_{сер}},$ де B – виручка; $OA_{сер}$ – середньорічна вартість оборотних активів підприємства
2. Коефіцієнт закріплення оборотних засобів ($K_{закр}$)	Показує, скільки оборотних засобів використовується для виробництва	$K_{закр} = \frac{OA_{сер}}{B},$ де B – виручка; $OA_{сер}$ – середньорічна вартість оборотних активів підприємства
3. Тривалість одного обороту оборотних активів (T_{oa})	Відображає кількість днів, за яку підприємство отримує виручку, рівну середній величині оборотних коштів. Показує, упродовж якого періоду (за скільки днів) обігові кошти здійснюють один оборот	$T_{oa} = \frac{\Pi_{oa}}{K_{oa}},$ де Π_{oa} – період обороту оборотних активів (360, 90, 30 днів); K_{oa} – коефіцієнт оборотності оборотних активів
4. Рентабельність оборотних активів (RCA)	Демонструє можливості підприємства в забезпеченні обсягу річного прибутку по відношенню до середньорічної суми обігових активів компанії. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш ефективно використовуються обігові активи	$RCA = \frac{\text{ЧП}}{OA},$ де ЧП – чистий прибуток; OA – середня за розрахунковий період величина обігових активів

Управління оборотними коштами проводиться через різноманітні аналітичні дослідження та контроль з оглядом на особливість галузі. Схема контролю оборотних активів на підприємстві представлена на рисунку 1.2

Рисунок 1.2 – Схема контролю управління оборотними активами на підприємстві

На підприємствах необхідно організувати систематичний контроль за використанням оборотних активів. Цей процес має охоплювати:

- перевірку умов зберігання наявних оборотних активів підприємства.
- оцінку правильності використання власних і залучених коштів, а також виявлення та усунення надлишкових або непотрібних активів.
- контроль ефективності заходів, спрямованих на економію матеріальних ресурсів і грошових коштів у процесі виробництва.

Ключовим етапом контролю є регулярне співставлення фактичної кількості оборотних активів із нормативною потребою. Як надлишок, так і нестача цих активів негативно впливають на діяльність підприємства.

- надлишок оборотних активів виникає, коли їх фактична кількість перевищує встановлений норматив.

- нестача активів виявляється у випадках, коли норматив більший за наявний обсяг, що може свідчити про нераціональне використання ресурсів або невиконання плану прибутку. Для покриття таких нестач зазвичай використовують прибуток або кошти резервного фонду.

Для забезпечення оптимального рівня оборотних активів важливо уникати надмірних вкладень у них, не допускати відвертання активів на капітальні інвестиції чи інші невідповідні заходи. Контроль має забезпечувати дотримання цільового призначення ресурсів.

На деяких підприємствах оборотні активи відволікаються через невиконання планів прибутку, подорожчання капітального будівництва або перевитрати на інші виробничі потреби. Завдяки контролю необхідно виявляти причини таких відхилень, встановлювати їх розміри та розробляти заходи для їх усунення і відновлення активів.

Окрім цього, контроль повинен оцінювати відповідність нормативної потреби за окремими елементами, групами і загалом по підприємству, з обов'язковим визначенням причин будь-яких відхилень [39].

Таким чином, оцінка оборотних засобів є важливим елементом у системі загального управління сучасним підприємством. Вона створює базу для обґрунтованого прийняття управлінських рішень і раціонального використання ресурсів. У цьому контексті важливо виділити ключові показники, які підкреслюють значущість оцінки запасів у діяльності підприємства.

1.3. Методологічні основи управління оборотними засобами підприємства

Життєвий цикл оборотних засобів підприємства спрямований на їх ефективне використання для досягнення бізнес-цілей компанії. Тривалість експлуатації оборотних засобів охоплює всі стадії їхнього життєвого циклу. Раціональне управління активами дозволяє контролювати їхню продуктивність і стан протягом усього періоду корисного використання.

Управління оборотними засобами на підприємстві є частиною загальної економіко-виробничої стратегії підприємства. Процес раціонального управління оборотними засобами підприємства спрямований на вирішення поточних виробничих та економіко-фінансових задач, та у майбутньому сприяє зміцненню фінансового стану, підвищує рівень платоспроможності та ліквідності. Провівши аналіз літературних джерел, нами систематизовано наукові погляди сучасних авторів на визначення категорії «управління оборотними засобами підприємства», яке можна побачити у таблиці 1.4

Управління оборотними засобами спрямоване на розв'язання таких завдань:

- забезпечення достатнього обсягу оборотних засобів для підтримки поточної платоспроможності підприємства;
- оптимізація структури оборотних засобів з метою дотримання нормативів ліквідності;
- раціональне використання оборотних засобів для досягнення прибутковості та підвищення рентабельності господарської діяльності;
- визначення джерел фінансування оборотних засобів із урахуванням необхідності збереження фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 1.4 – методичні підходи до категорії «управління оборотними засобами підприємства»

Автор	Підходи до визначення
Поддєрьогін А.М.	«Комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення умов оптимізації й безперервного процесу їхнього обсягу, формування достатнього їхнього обсягу, раціональної структури й ефективної організації їх використання» [39]
Бланк І.А.	«Формування необхідного обсягу й складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування» [7]
Власова Н.О.	«Складова фінансового й операційного менеджменту, що являє собою цілеспрямовану діяльність пов'язану із визначенням величини оборотних активів, контролем над їх формуванням і використанням і створенням відповідних організаційних передумов» [11]
Бондаренко О.С.	«Обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо трьох основних напрямів: 1) управління дебіторською заборгованістю; 2) управління грошовими коштами і поточними фінансовими інвестиціями; 3) управління запасами» [8]
Баранова В.Г., Гоцуляк С.М.	«Сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства» [3]
Швець Ю.О., Скворцова А.В.	«Систему цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості» [53]

Інструментарій механізму управління оборотними засобами підприємства представлений рисунком 1.3.

Рисунок 1.3 – Інструментарій механізму управління оборотними засобами підприємства

Механізм управління оборотними засобами підприємства базується на чітких етапах:

1. Проведення ретроспективного аналізу оборотних засобів.
2. Забезпечення оновлення оборотних засобів у визначені терміни.
3. Встановлення необхідних обсягів оборотних засобів.
4. Визначення потреби у їхньому збільшенні.

5. Розробка заходів для підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства.

6. Залучення надійних джерел фінансування.

7. Мінімізація втрат оборотних засобів і запобігання необґрунтованому вибуттю оборотних засобів.

Управління оборотними засобами передбачає використання спеціальних методів, спрямованих на їхнє ефективне функціонування в господарських процесах. Політика управління оборотними засобами сприяє створенню необхідної матеріально-технічної бази підприємства, оцінці поточного стану активів і пошуку резервів для підвищення ефективності їхнього використання.

Оскільки запаси є складовою оборотних засобів важливим є заходи управління запасами на підприємстві:

- прогнозування попиту на продукцію для визначення оптимального обсягу запасів;
- забезпечення відповідності приросту запасів визначеним потребам;
- організацію ефективного зберігання запасів;
- оптимізацію логістичних процесів [53].

До основних моделей управління оборотними засобами підприємства належать:

- Агресивна модель, яка передбачає наявність значних запасів і дебіторської заборгованості, але не забезпечує високої рентабельності.
- Консервативна модель, що сприяє рентабельності активів, але може підвищувати ризик неплатоспроможності.
- Помірна модель, яка знаходиться між агресивною та консервативною, забезпечуючи збалансований рівень ризику і доходності.

Ключовим елементом управління оборотними засобами підприємства є їх оцінка, що дозволяє визначити реальну вартість. Основні підходи до оцінки активів:

- дохідний, що враховує майбутні доходи;
- ринковий, заснований на порівнянні з аналогами;

- витратний, який визначає вартість заміщення активів.

Стратегії управління засобами включають аналіз структури оборотних засобів, оптимізацію витрат, управління ризиками та технологічне оновлення.

Сучасні цифрові технології, як-от віртуальне моделювання чи засоби відстеження оборотних засобів, дозволяють автоматизувати і вдосконалити процес управління. Системи управління оборотними засобами, такі як SAP ERP Suite, IBM Maximo, або Oracle Asset Management, сприяють підвищенню ефективності роботи сучасного підприємства.

Впровадження системи управління оборотними засобами забезпечує фінансову стійкість сучасного підприємства, прийняття ефективних інвестиційних рішень, управління ризиками, підвищення продуктивності та досягнення конкурентних переваг. Міжнародний стандарт ISO 55000 надає рекомендації для створення систем управління оборотними засобами та сприяє підвищенню ефективності бізнесу.

Таким чином, ефективне управління активами дозволяє сучасним підприємствам досягати стратегічних цілей, зменшувати витрати, підвищувати продуктивність та зміцнювати ринкові позиції.

Сучасні умови вимагають автоматизації процесу оцінки та управління засобами. Інформаційні технології значно підвищують ефективність цього процесу, полегшуючи облік і контроль оборотних засобів.

Підприємства дедалі частіше звертаються до інноваційних інструментів для адаптації до змін ринку. Серед таких інструментів можна виділити:

1. Блокчейн-технології.

Завдяки блокчейну облік оборотних засобів стає прозорим, а їхній рух можна відстежувати в режимі реального часу. Це знижує ризик помилок і шахрайства, спрощує аудит і підвищує надійність управління.

2. Сучасне програмне забезпечення. Програми для управління оборотними засобами дозволяють автоматизувати їхній облік, прогнозувати потреби, оптимізувати обсяги та уникати перевитрат. Це дає змогу контролювати процеси та знижувати витрати на управління.

3. Підхід «Точно вчасно» (Just-In-Time, JIT). Ця методика передбачає зменшення обсягів запасів за рахунок їх постачання лише у міру необхідності. Завдяки цьому підприємства скорочують витрати на зберігання та раціоналізують використання фінансових ресурсів.

Впровадження таких технологій і підходів дозволяє підприємствам адаптуватися до змін ринкових умов, зменшити витрати та оптимізувати управління оборотними активами.

4. Системи підтримки прийняття рішень (DSS). Ці системи забезпечують керівників аналітичними інструментами для визначення оптимального часу та обсягів поповнення запасів, враховуючи дані про попит, сезонні коливання та зміни на ринку. Завдяки цьому можна уникнути дефіциту або надмірності запасів, оптимізувати процес закупівель і знизити витрати на їх утримання.

5. Аналіз даних та прогнозна аналітика. Сучасні компанії використовують технології аналізу великих даних і машинного навчання для прогнозування попиту й ефективного управління запасами. Алгоритми допомагають ідентифікувати моделі споживчої поведінки, що дозволяє краще планувати обсяги запасів, знижувати витрати та підвищувати ефективність роботи підприємства.

6. Метод ABC-аналізу. Цей метод розподіляє запаси на три категорії:

А – найважливіші та дорогі ресурси, які потребують детального контролю.

В – запаси середньої важливості, що також значно впливають на діяльність.

С – найменш критичні запаси, які потребують мінімального управління. Такий підхід дозволяє підприємству раціонально розподіляти зусилля й ресурси, концентруючись на ключових елементах запасів.

7. Аналіз даних із соціальних мереж і краудсорсинг. Відгуки споживачів у соцмережах та краудсорсингові платформи надають цінну інформацію про попит на продукцію. Аналіз популярності товарів

дозволяє краще планувати виробництво та запаси, задовольняючи очікування клієнтів і адаптуючи бізнес до змін на ринку.

8. Цифрові двійники (Digital Twins). Технологія цифрових двійників дозволяє створювати віртуальні копії фізичних запасів для моделювання різних сценаріїв їх використання. Це забезпечує можливість відстеження запасів у реальному часі, прогнозування змін і швидкого реагування на виклики. У результаті підприємство може знизити витрати та підвищити ефективність управління [6, 52].

Отже, сучасні інноваційні підходи до оцінки оборотних засобів значно підвищують якість управління ресурсами підприємства. Використання новітніх технологій і методик дозволяє швидко реагувати на ринкові зміни, розробляти ефективні стратегії розвитку, підвищувати рівень обслуговування клієнтів і зберігати конкурентні переваги

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ, ОЦІНКА ТА ДІАГНОСТИКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ ЦУКРОВИЙ ЗАВОД»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Олександрійський цукровий завод»

Україна має тривалі традиції у виробництві цукру, зокрема з використанням цукрового буряка як основної сировини. Проте останні десятиліття галузь зіткнулася з численними викликами, які вплинули на її структуру, обсяги виробництва та конкурентоспроможність.

Поточна ситуація:

1. Скорочення кількості заводів:

- Якщо наприкінці ХХ століття в Україні діяло близько 190 цукрових підприємств, то зараз їх залишилося приблизно 30.
- Значна частина заводів закрилася через застаріле обладнання, високі витрати на енергоносії та зменшення посівних площ буряка.

2. Обсяги виробництва:

- Щорічно Україна виробляє 1,3-1,5 млн тонн цукру, що в основному покриває внутрішній попит.
- Експорт обмежений, але продукція все ж надходить до країн ЄС, Азії та Африки.

3. Ключові виклики:

- Висока собівартість. Основні витрати пов'язані з енергією, добривами та транспортуванням.
- Конкуренція з імпортом. Тростинний цукор, дешевший за буряковий, домінує на світових ринках.
- Скорочення посівів. Якщо у 1990-х роках бурякові площі в Україні перевищували 1 млн га, то зараз це лише 180-200 тис. га.

4. Позитивні тенденції:

- Розширення експорту після зняття торговельних бар'єрів із Європейським Союзом.
- Модернізація деяких заводів для зниження витрат і підвищення ефективності.
- Використання побічної продукції, зокрема жому та меляси, для виробництва біогазу й кормів.

Стан цукрової галузі у світі

Глобальний ринок цукру вирізняється значною диверсифікацією виробництва, яке залежить від типу сировини (цукровий буряк чи тростина) та регіональних умов.

Основні аспекти глобальної галузі:

1. Географія виробництва:

- Близько 80% світового цукру виробляється з тростини, головними виробниками є Бразилія, Індія, Таїланд і Китай.
- Буряковий цукор становить меншу частку і виробляється переважно в країнах Європи, США та Україні.

2. Обсяги та попит:

- Світове виробництво досягло близько 180 млн тонн у 2023 році. Найбільшими споживачами залишаються Індія, Китай, країни ЄС та США.
- Ринок поступово змінюється через зростання популярності натуральних підсолоджувачів, таких як стевія та агавовий сироп.

3. Динаміка цін:

- Світові ціни на цукор змінюються залежно від клімату, урожайності та ринкових умов.
- Ключовим фактором впливу залишається Бразилія, яка експортує найбільшу частину тростинного цукру та регулює баланс попиту й пропозиції.

4. Екологічні виклики:

- Виробництво тростинного цукру часто супроводжується вирубкою лісів і забрудненням води.

- У Європі дедалі більше впроваджують екологічно чисті технології, хоча це підвищує витрати.

5. Інновації:

- Біоетанол, отриманий із тростини, активно використовується як екологічне паливо.
- Зростає застосування автоматизованих систем і цифрових технологій, що знижує собівартість виробництва [42].

Таблиця 2.1 – Порівняльна характеристика вітчизняних та світових виробників цукру

Показник	Україна	Світові лідери
Частка у глобальному ринку	Менше 1%	Бразилія – понад 20%, Індія – близько 15%
Основна сировина	Цукровий буряк	Цукрова тростина
Технологічний рівень	Середній (модернізація триває)	Високий
Використання побічних продуктів	Частково	Широке, включаючи виробництво біоетанолу
Основні виклики	Собівартість, скорочення посівів буряка	Екологічний вплив, кліматичні ризики

Перспективи розвитку підприємницької діяльності щодо виробництва цукру

1. В Україні:

- збільшення обсягів експорту завдяки інтеграції з ринками ЄС.
- розширення використання побічної продукції для енергетичних потреб.
- відновлення посівних площ буряка через впровадження державних програм підтримки.

2. У світі:

- подальше впровадження екологічних стандартів у виробництві цукру.
- розширення ринку біоетанолу на основі тростини.

- активний розвиток азійських та африканських ринків як основних споживачів.

Галузь цукру залишається важливим елементом економіки як на національному, так і на глобальному рівні. Незважаючи на труднощі, нові технології та екологічні ініціативи дають можливості для її сталого розвитку.

Цукрова галузь України зазнала значних змін протягом останніх років, що відобразилося на обсягах виробництва, кількості працюючих заводів та врожайності цукрових буряків.

Виробництво цукру в Україні характеризується наступними даними:

У 2020 році Вироблено 982 тис. тонн цукру, що на 34% менше порівняно з попереднім роком та вдвічі менше обсягів виробництва п'ятирічної давнини. У 2022 році в порівнянні із 2021 роком виробництво зросло до 1,45 млн тонн, що свідчить про певне відновлення галузі. У 2023 році в порівнянні із 2022 роком обсяги виробництва зменшилися до 1,33 млн тонн, що на 120 тис. тонн менше, ніж у попередньому маркетинговому році. Станом на 21 листопада 2024 року, вироблено понад 1,165 млн тонн цукру, що практично дорівнює показникам на аналогічну дату минулого року.

Кількість працюючих заводів:

- У 2020 році працювало 33 цукрових заводи.
- У 2022 році кількість діючих заводів скоротилася до 23.
- У сезоні осінь – зима 2024 - 2025 року переробку цукрових буряків здійснюють 29 заводів.

У 2022 році посівні площі цукрових буряків становили 180 тис. га, що менше порівняно з 222 тис. га у 2019 році. У 2024 році зібрано 11,9 млн тонн цукрових буряків з площі 251,2 тис. га, середня врожайність склала 47,6 т/га.

Враховуючи ситуацію, яка склалась очікується, що у сезон 2024 - 2025 року виробництво цукру в Україні становитиме 1,7-1,8 млн тонн, залежно від погодних умов та інших факторів [42].

Загалом, цукрова галузь України демонструє тенденції до відновлення після значного спаду, проте залишається залежною від ринкових умов,

технологічних інновацій та державної підтримки. Стан виробництва цукрового буряка в Україні представлений таблицею 2.2.

Таблиця 2.2 – Стан виробництва цукрового буряка в Україні за 2019-2023 роки [45]

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Посівні площі буряка (тис. га)	222	220	227	184	250
Виробництво буряка цукрового (тис. тон)	10204	9150	10854	9941	13130
У т.ч. господарства підприємств	9658	8627	10354	9508	12696
господарства населення	546	523	500	433	434
Частка виробництва буряка господарствами населення	5,4	5,7	4,6	4,4	3,3
Урожайність буряка цукрового (1га/ц)	461	416	479	541	525

Аналізуючи наведена дані можемо побачити, що у 2022 році різко зменшились посівні площі цукрового буряка, а отже і його виробництво було дуже низьким. Найбільша питома вага виробництва цукрового буряка припадає на господарства підприємств. У 2023 році спостерігається збільшення посівних площ цукрових буряків і, відповідно, зросли обсяги виробництва цукрового буряка. Але, у 2023 році зменшилась урожайність буряка цукрового з 541 га/ц до 525 га/ц. Аналізуючи стан та якість цукрового буряка бачимо, що середня цукристість буряків на етапі прийняття склала 16,8%, що на 0,2% нижче ніж у 2021 році (16,8%). Цукристість буряків на етапі приймання вище середнього по країні показали наступні області: Вінницька (17,3%) та Львівська (16,9%).

Середній вихід цукру по всій країні у 2022 році склав 14,1%, що на 0,1% менше ніж у 2021 році (14,2%), хоча у 2019 році показник становив 15,2%.

За 2022 рік було перероблено близько 9 млн. т. буряків, що більше ніж на 1 млн. т. менше на відміну від 2021 року (10,16 млн. т.; 2020 р. – 8,8 млн. т., 2019 р. – 9,8 млн. т.). Виробництво цукру за сезон 2022-2023 років склало 1,33 млн. т., що на 120 тис. т. менше ніж у сезон 2021- 2022 років (1,46 млн. т.; у сезон 2020-2021 років – 1,18 млн. т., сезон 2019-2020 років – 1,48 млн. т. цукру).

ТОВ «Олександрійський цукровий завод» – це промислове підприємство, основна діяльність якого спрямована на переробку цукрового буряка або тростини з метою виробництва цукру. ТОВ «Олександрійський цукровий завод» зареєстровано та функціонує у Кіровоградській області Олександрійського району смт Приютівка вул. Жовтнева 15.

Процес виготовлення є багатоступеневим і включає технологічні операції, що забезпечують отримання якісного кінцевого продукту.

Головні етапи виробництва

1. Приймання та підготовка сировини

- На завод доставляють сировину, яка проходить вхідний контроль для оцінки якості: вмісту цукру, рівня забруднень та фізичних параметрів.
- Буряк очищують від землі, каміння та рослинних залишків за допомогою мийного обладнання.

2. Подрібнення буряка або тростини

- Підготовлена сировина подрібнюється: буряк перетворюють на стружку, а тростину дроблять для подальшого виділення соку.

3. Екстрагування соку

- З цукрової стружки отримують сік у процесі дифузії, де гаряча вода вимиває цукор.
- Рештки (жом) відокремлюють і використовують як корм для тварин або сировину для біоенергетики.

4. Очищення соку

- Отриманий сирий сік очищають для видалення домішок. Це досягається хімічними методами (додавання вапна та вуглекислого газу) і фізичною фільтрацією.

- Після очищення формується прозорий сироп, придатний для подальшої обробки.

5. Згущення сиропу

- На стадії випарювання з сиропу видаляється надлишок води, щоб досягти необхідної концентрації для кристалізації цукру.

6. Процес кристалізації

- У спеціальних вакуумних апаратах відбувається утворення кристалів цукру. Це дозволяє отримати продукт з високим ступенем чистоти.

7. Відділення та сушіння цукру

- Кристали відокремлюються від сиропу за допомогою центрифуг.

- Далі цукор висушують, охолоджують і сортують за розмірами.

8. Пакування та зберігання

- Готовий продукт фасують у мішки, упаковки чи контейнери, після чого він зберігається на складах, які захищають його від вологи.

Побічна продукція

Окрім основного продукту, цукровий завод виробляє низку корисних побічних матеріалів:

- Жом – використовується як корм для худоби або для виробництва біогазу.

- Меляса – густий сироп, що залишається після центрифугування. Його застосовують у харчовій, спиртовій промисловості та для виготовлення кормових добавок.

- Відходи очищення – залишкові матеріали часто використовуються як органічні добрива.

Технологічне оснащення заводу

Для забезпечення всіх етапів виробництва цукру використовується спеціальне обладнання:

- Машини для очищення та подрібнення сировини.
- Дифузійні установки для вилучення соку.
- Випарні апарати для згущення сиропу.
- Вакуумні системи кристалізації.
- Центрифуги, сушарки та фасувальні лінії.

Екологічна відповідальність

Сучасні заводи працюють із врахуванням екологічних вимог:

- Очищення стічних вод для зниження впливу на довкілля.
- Повторне використання побічної продукції, наприклад, жому чи меляси.
- Впровадження енергоефективних технологій, що зменшують викиди парникових газів.

Цукровий завод відіграє ключову роль у харчовій промисловості та суміжних галузях. Його діяльність не лише забезпечує виробництво стратегічного продукту, але й сприяє розвитку аграрного сектору, енергетики та тваринництва.

2.2. Фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод»

Фінансово-економічний аналіз розглядається як цілісне і повне дослідження фінансово-економічної діяльності підприємства, результатів його роботи за певний період. Проводиться через аналіз активів та пасивів підприємства, їх структури та динаміки, розрахунок показників фінансового стану. Проаналізуємо структуру активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки, а результати наших розрахунків занесемо у таблицю 2.3. та 2.4.

Таблиця 2.3 – Аналіз структури активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки (тис. грн.)

Стаття	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Необоротні активи								
Нематеріальні активи	169	0,0003	169	0,0464	145	0,041	121	0,04
Первісна вартість	169	0,0003	177	0,0486	178	0,05	179	0,05
Накопичена амортизація	-	-	8	0,0022	33	0,009	58	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	14293	3,8533	18836	5,1705	19328	5,484	23201	6,44
Основні засоби	335790	90,5277	323583	88,8240	228168	64,740	219091	60,8
Первісна вартість	341092	-	352350	-	271057	-	282463	78,4
знос	5302	-	28767	-	42889	-	63372	17,59
Інші фінансові інвестиції	9029	2,4342	634	0,1740	634	0,180	-	-
Відстрочені податкові активи	4214	1,1361	13665	3,7511	12058	3,421	16278	4,54
Інші необоротні активи	7598	2,0484	7410	2,0341	92103	26,133	100924	28,01

Усього необоротних активів	37092 5	100	364297	100	352436	100	360249	100
----------------------------------	------------	-----	--------	-----	--------	-----	--------	-----

Аналізуючи структуру активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки можемо побачити, що 2021 році та 2022 році зменшився загальний обсяг активів, це відбулось за рахунок помітного зростання зносу основних засобів. Так, нажаль на ТОВ «Олександрійський цукровий завод» дійсно застаріле обладнання, яке потребує оновлення. Вже у 2023 році спостерігається зростання обсягів активів за рахунок обсягів незавершених капітальних інвестицій та первісної вартості основних засобів.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та структури пасиву балансу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки (тис. грн.)

Стаття	2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал										
Зареєстрований (пайовий) капітал	10868	9,29	10868	16,32	10868	2090,00	10867	1,98	10868	60,8
Капітал у дооцінках	183011	156,51	189429	284,53	189313	36406,35	170456	316,6	221580	123,9
Нерозподілений прибуток (непокритий збуток)	-76944	-65,80	-133721	-200,85	-199661	-38396,35	-235165	-436,8	-250325	-1400,2
Усього власний капітал	116935	100	66576	100	520	100	53841	100	17877	100
Довгострокові зобов'язання і забезпечення										
Довгострокові кредити банків	89709	71,74	143686	87,39	84713	91,54	94020	56,54	130633	65,45
Інші довгострокові зобов'язання	35347	28,26	20730	12,61	7828	8,46	72253	43,46	68945	34,55
Усього довгострокові зобов'язання	125056	100	164416	100	92541	100	166273	100	199578	100

Поточні зобов'язання і забезпечення										
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	66412	12,91	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:	164538	46,22	153574	41,58	100454	19,52	-	-	-	-
довгостроковими зобов'язаннями	16231	4,58	37547	10,16	23478	4,56	122596	19,9	86501	15,67
товари, роботи, послуги	146267	41,32	115448	31,26	75774	14,72	181473	29,5	246388	44,65
Розрахунки з бюджетом	2040	0,57	579	0,16	1202	0,23	2815	0,45	2347	0,42
Розрахунки зі страхування	1369	0,38	-	-	269	0,05	902	0,05	582	0,1
Розрахунки з оплати праці	5130	1,44	693	0,19	1554	0,30	3384	0,55	2131	0,38
За одержаними авансами	9535	2,68	3183	0,86	137	0,03	27612	4,65	6239	1,13
Поточні забезпечення	3713	1,04	2445	0,66	3673	0,71	4895	0,8	6335	1,14
Інші поточні зобов'язання	171694	48,23	209430	56,71	342113	66,48	271498	44,1	201236	36,47
Усього поточні зобов'язання	355979	100	369325	100	514612	100	615175	100	551759	100
Баланс	597970	100	600317	100	607673	100	727607	100	733460	100

Аналізуючи власний капітал ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки можемо побачити його зростання протягом досліджуваного періоду. Але розглянувши цю статтю балансу більш детально спостерігаємо, що обсяги зареєстрованого (пайового) не змінились протягом всього періоду і складала 10868 тис. грн. Дослідження показали, що нажаль ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки працювало збитково. Але у 2023 році розмір непокритих збитків помітно зменшился. Це пояснюється

тим, що у 2023 році був зібраний добрий врожай цукрового буряка в області, що дало змогу підприємству більш тривалий термін працювати.

Таблиця 2.5 – Аналіз сукупного доходу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Стаття	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	тис.грн.	тис. грн
Фінансовий результат					
Чистий дохід від реалізації продукції	219784	235597	323846	450027	662637
Собівартість реалізованої продукції	-235227	-248526	-386011	-446089	-575755
Валовий прибуток	15443	12929	62165	3938	86882
Інші операційні доходи	27226	19064	47254	28450	34718
Адміністративні витрати	-15623	-14688	-17688	-17489	-18884
Витрати на збут	-7311	-8245	-7191	-14821	-32111
Інші операційні витрати	-13351	-6896	-14196	-11159	-24187
Фінансовий результат від діяльності : прибуток	-24502	-23694	-53976	-11081	46418
Фінансові витрати	51018	1	12136	21825	34750
Інші витрати	23496	19842	18283	25684	34070
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	5494	16283	4326		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-2474	-59810	-64449	-58580	-14340
Чистий фінансовий результат: прибуток	-1412	9451	-1607	-54360	-12536
Сукупний дохід					
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	14129	6418	-116	-	-59146
Інший сукупний дохід до оподаткування	14129	6418	-116	-	59146

Податок на прибуток, пов'язаний з іншим доходом	8792	-	-	-	10646
Інший сукупний дохід після оподаткування	5337	6418	-116	-	48500
Сукупний дохід	4275	-43941	-66172	-54360	35964

Аналізуючи сукупний дохід ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки можемо спостерігати, що чистий дохід від реалізації продукції зростає з 219784 тис. грн. у 2019 році до 662637 тис. грн. у 2023 році. Це, насамперед, пояснюється інфляційним зростанням вартості цукру на національному та світовому ринках. Але, одночасно з тим ми спостерігаємо і зростання собівартості реалізованої продукції з 235227 тис. грн у 2019 році, 248526 тис. грн у 2020 році, 386011 тис. грн у 2021 році, 446089 тис. грн. у 2022 році і до 575755 тис. грн у 2023 році.

Вже у 2023 році спостерігається зниження собівартості продукції та позитивного сукупного доходу, який дорівнював 35964 тис. грн. це пов'язано із помітним зростанням чистого доходу від реалізації продукції.

Аналіз руху грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки представлений таблицею 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз руху грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Стаття	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	тис.грн.	тис. грн
Аналіз руху грошових коштів в результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної	2474	59810	64449	58580	14340

діяльності до оподаткування					
Коригування на: Амортизацію необоротних активів	21169	23784	23970	29735	31253
збільшення (зменшення) забезпечень	424	1268	1228	1222	1440
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	45524	36116	10473	47449	60758
Зміна вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю, та дохід (витрати) від первісного визначення	692	-	-	-	276
Фінансові витрати	23500	19843	18283	21825	34750
Збільшення (зменшення) оборотних активів	6803	11146	2922	225692	5783
Збільшення (зменшення) запасів	18026	48054	9148	222692	5783
Збільшення (зменшення) дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги.	8203	39981	2121	56673	40647
Зменшення (збільшення) іншої поточної дебіторської заборгованості	3020	19219	8347	22969	12191
Збільшення (зменшення) поточних забор'язань	70199	36798	47348	152985	41372
Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	105761	27140	39680	105675	64894
Збільшення (зменшення)	1096	1501	640	18946	599

поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом					
Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування	979	1371	269	632	320
Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці	3780	4394	913	1882	1127
Збільшення (зменшення) інших поточних зобов'язань	29707	2392	9490	25850	21476
Грошові кошти від операційної діяльності	103407	26830	73204	52831	126266
Чистий рух коштів від операційної діяльності	103407	26830	73204	52831	126266
Рух коштів у результаті у результаті інвестиційної діяльності					
Витрати на надання позик	15287	30588		-	-
Інші платежі	8553	61372	27049	-	-
Необоротних активів	2446				
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	36763	7830	13629	17378	31075
Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження від	-	-	-		
Отримання позик	180992	228940	278956	135723	-
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	14603	-	14655	46842	11401
Погашення позик	55964	142522	135097	69758	120227
Сплату відсотків	24698	20349	16101	69758	120227
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	135937	66054	113086	144	103567

Чистий рух грошових коштів за звітний період	55	610	796	22238	7414
Залишок коштів на початок року	164	219	829	33	22271
Залишок коштів на кінець року	219	829	33	22271	14857

Далі розрахуємо відносні показники ліквідності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки, а результати розрахунків розмітимо у таблицю 2.7.

Таблиця 2.7 – Розрахунок відносних показників ліквідності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Показник	Методика розрахунку	2019	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт покриття	$\phi 1p.1195/\phi 1p.1695$	0,63780	0,63905	0,49598	0,5443	0,4678
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\phi 1(p.1195-p.1100)/\phi 1p.1695$	0,43721	0,49486	0,28249	0,7233	0,6788
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\phi 1(p.1160+p.1165)/\phi 1p.1695$	0,00062	0,00351	0,00006	0,0067	0,0056
Чистий оборотний капітал (тис. грн)	$\phi 1(p.1195-p.1695)$	-139934	-133305	-259375	-247817	-199825

Проведений нами аналіз фінансової діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки наочно демонструє тяжкий фінансово-економічний стан, про високу залежність підприємства від позик комерційних банків. Коефіцієнт ліквідності свідчить про те, що на 1 гривню поточних активів припадає 0,46 гривні зобов'язань у 2023 році. Крім того чистий оборотний капітал має від'ємне значення, що означає, що короткострокові

зобов'язання значно перевищують оборотні активи. Так у 2022 році цей показник становив -247817 тис. грн., а у 2023 році -199825 тис. грн.

Далі розрахуємо показники фінансової стійкості ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки, а результати наших розрахунків занесемо у таблицю 2.8

Таблиця 2.8 - Розрахунок показників фінансової стійкості ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Показник	Методика розрахунку	2019	2020	2021	2022	2023
Власні обігові кошти (тис. грн)	ф1(р.1195-р.1695)	-139934	-133305	-259375	-247817	-199825
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	ф1р.1495/ф1р.1900	0,19555	0,11090	0,00086	0,0212	0,1023
Коефіцієнт фінансової залежності	1-(ф1р.1495/ф1р.1900)	0,80445	0,88910	0,99914	0,9788	0,8977
Коефіцієнт фінансування	ф1р.1695/ф1р.1495	3,04425	5,54741	989,63	-11,425	-30,864
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	ф1(р.1195-р.1695)/ф1р.1195	-056788	-0,56480	-1,01621	-0,9876	-0,6578
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	ф1(р.1195-р.1695)/ф1р.1495	-1,10261	-2,00230	-498,798	-345,7	-11,177
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	ф1р.1695/ф1р.1900	0,5953	0,6152	0,84686	0,7522	0,84
Коефіцієнт фінансової стабільності	ф1р.1495/ф1р.1695	0,32849	0,18026	0,00101	-0,0314	-0,0875

Розраховані нами показники фінансової стійкості також мають дуже неприємне значення. Так, коефіцієнт платоспроможності свідчить про дуже низьку здатність підприємства своєчасно погашати свою заборгованість і у 2022 році цей показник становив 0,0212, а у 2023 році - 0,1023. Крім того

негативним є те, що коефіцієнт фінансової залежності має дуже високе значення, що свідчить про залежність підприємства від зовнішніх позик. Крім того, коефіцієнт фінансування, забезпечення власними оборотними коштами, маневреності власного оборотного капіталу та коефіцієнт фінансової стабільності має від'ємне значення.

2.3. Аналіз управління оборотними засобами ТОВ «Олександрійський цукровий завод»

Оборотні засоби цукрового заводу — це комплекс ресурсів, що забезпечують безперервний процес виробництва та реалізації продукції. Вони включають матеріальні, фінансові та інші активи, що використовуються протягом короткострокового періоду. Ось детальний опис їх характеристик:

1. Структура оборотних засобів:

1. Матеріальні компоненти:

- Сировина і матеріали: Буряк, цукрова тростина, вода, реагенти для очищення.
- Напівфабрикати власного виробництва: Побічні продукти, такі як жом і меляса.
- Готовий продукт: Цукор різних видів (рафінований, коричневий).
- Енергоресурси: Газ, мазут або інші джерела енергії для роботи обладнання.
- Ремонтні матеріали: Запасні частини для техніки.

2. Фінансові активи:

- Грошові кошти на банківських рахунках і в касі.
- Короткострокові зобов'язання партнерів (дебіторська заборгованість).

3. Інші ресурси:

- Права на технології, ліцензії, патенти.

2. Класифікація оборотних засобів:

1. За функціональною роллю:

- Виробничі запаси: Сировина, матеріали, допоміжні речовини.
- Незавершене виробництво: Продукти, які перебувають у процесі переробки.

- Готова продукція: Продукт, що очікує на реалізацію.

2. За рівнем ліквідності:

- Високоліквідні активи: Грошові кошти, розрахунки з партнерами.
- Менш ліквідні: Матеріали, незавершене виробництво.

3. Специфічні особливості оборотних засобів цукрового заводу:

1. Сезонна залежність:

- Виробництво цукру з буряків зазвичай відбувається в осінньо-зимовий період, що зумовлює зростання потреби у запасах сировини та активізації використання оборотних засобів.

2. Швидкість обігу:

- Виробничий цикл у сезон характеризується високою інтенсивністю.

Це залежить від часу, необхідного для перетворення буряка на готовий цукор.

3. Особливі умови зберігання:

- Сировина швидко псується, що вимагає оперативної переробки.

Готовий цукор потребує сухих приміщень для зберігання.

4. Залежність від зовнішніх факторів:

- Виробництво підпадає під вплив ринкових цін, погодних умов, державних субсидій і дотацій.

4. Підвищення ефективності використання:

1. Оцінка показників:

- Коефіцієнт оборотності: Визначає, скільки разів активи обертаються за певний період.

- Тривалість обороту: Відображає час, необхідний для повного циклу перетворення ресурсів у грошову форму.

- Рентабельність: Аналізує дохідність використання ресурсів.

2. Заходи для оптимізації:

- Контроль обсягів запасів сировини.
- Зменшення виробничих витрат.
- Ефективне управління дебіторською заборгованістю.
- Впровадження енергозберігаючих технологій.

Оборотні засоби цукрового заводу є ключовими для стабільного функціонування виробництва. Їх раціональне використання сприяє зниженню витрат, підвищенню рентабельності та зміцненню позицій підприємства на ринку. Аналіз оборотних активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки можна побачити у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Аналіз оборотних активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Стаття	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Оборотні активи								
Запаси	71407	31,451	119224	50,514	109866	43,045	220562	64,67
Виробничі запаси	13353	-	14636	-	18704	-	15314	4,351
Товари, готова продукція, незавершене виробництво	58054	-	104588	-	91162	-	13115	3,72
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	111623	49,163	71853	30,444	69732	27,320	101736	28,91
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	5753	2,534	2816	1,193	11041	4,326	5890	1,67
За виданими авансами								
З бюджетом	1319	-	1678	-	1626	-	-	-

Інша поточна дебіторська заборгованість	38043	16,756	41298	17,498	64565	25,296	4475	1,27
Гроші та їх еквіваленти	219	0,096	829	0,351	33	0,013	14857	4,22
Готівка	12	0,005	16	0,007	13	0,005	24	0,00
Рахунки в банках	207	0,091	813	0,344	20	0,008	-	-
Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	14833	4,2
Усього оборотні активи	227045	100	236020	100	255237	100	351934	100

Аналіз оборотних активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки свідчить про зміни у структурі та динаміці активів. В результаті аналізу нами виявлені наступні тенденції:

1. Зростання загальної суми оборотних активів:

1. У 2020 році сума оборотних активів складала 227045 тис. грн, а до 2023 року зросла до 351934 тис. грн, що вказує на приріст на 124889 тис. грн (+55%).

2. Структурні зміни: за основними статтями оборотних активів є запаси та дебіторська заборгованість, їхня частка змінювалася протягом аналізованого періоду.

В результаті оцінки основних компонентів оборотних активів виявлено, що: запаси: у 2020 році їх частка складала 31,45%, у 2023 році – 64,67%. Абсолютний приріст запасів за період склав 149155 тис. грн, що вказує на зростання виробничих запасів та готової продукції. Виробничі запаси: їх обсяг зріс з 13353 тис. грн у 2020 році до 15314 тис. грн у 2023 році. Проте частка у загальних оборотних активах залишалася незначною. Товари, готова продукція та незавершене виробництво: показники нестабільні: у 2022 році зафіксовано зниження до 91162 тис. грн, але у 2023 році — значне падіння до 13115 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги: У 2020 році становила 49,16%, а до 2023 року знизилась до 28,91%. Це свідчить про певне зниження залежності від дебіторів.

Інша поточна дебіторська заборгованість: У 2020 році складала 38043 тис. грн, до 2023 року впала до 4475 тис. грн (-88%), що може свідчити про ефективніше управління цим активом.

Грошові кошти та їх еквіваленти: Незначна частка у структурі оборотних активів (від 0,096% до 4,22%). Суттєве зростання у 2023 році до 14857 тис. грн, що свідчить про покращення ліквідності підприємства. Витрати майбутніх періодів: У 2023 році з'явилась нова стаття – 14833 тис. грн (4,2% від загальних активів).

Використовуючи наведені дані розрахуємо коефіцієнт маневреності оборотних активів та коефіцієнт запасів, а результати наших розрахунків занесемо у таблицю 2.10

Таблиця 2.10 – Коефіцієнт маневреності оборотних активів та коефіцієнт запасів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки

Показник	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт маневреності запасів	0,648	0,486	0,569	0,349
Коефіцієнт запасів	0,314	0,505	0,431	0,627

Розрахований нами Коефіцієнт маневреності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки знижується з 2020 до 2023 року (з 0,686 до 0,349), що свідчить про зменшення частки грошових коштів і дебіторської заборгованості в оборотних активах. Коефіцієнт запасів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки значно зростає у 2023 році до 0,627, що може свідчити про накопичення запасів і збільшення їх частки в структурі активів.

Отже, розширення запасів є основним трендом, що може бути зумовлене збільшенням обсягів виробництва або підготовкою до майбутнього

зростання попиту. Зниження частки дебіторської заборгованості свідчить про поліпшення платіжної дисципліни клієнтів або зміни у кредитній політиці. Зростання грошових коштів і поява витрат майбутніх періодів свідчать про певну диверсифікацію активів та поліпшення ліквідності підприємства. Зниження іншої поточної дебіторської заборгованості позитивно впливає на якість активів.

В подальшій своїй діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» слід звернути увагу на оптимізацію обсягів запасів, контроль за дебіторською заборгованістю та ефективність управління готовою продукцією.

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення системи управління оборотними засобами підприємства на основі концепції Just in Time

У сучасних умовах цифровізації економіки управління фінансами підприємства вимагає нових підходів і технологій. Одним із ключових елементів фінансового менеджменту є система управління оборотними активами. Основною метою політики управління оборотним капіталом є визначення оптимального обсягу і структури цих активів, джерел їх фінансування, а також встановлення збалансованого співвідношення між ними для забезпечення стабільної виробничої діяльності та фінансової стійкості підприємства.

Ключові аспекти управління оборотними активами охоплюють широкий спектр об'єктів, таких як сировина, матеріали, запаси, незавершене виробництво, готова продукція, грошові кошти, дебіторська заборгованість та інші елементи. Типи підходів і методологія управління цими активами можуть суттєво відрізнятися залежно від специфіки діяльності підприємства.

В управлінні оборотними активами провідну роль відіграють економічні методи, які дозволяють встановлювати кількісні цілі й оцінювати ефективність їх досягнення. Етапи роботи з оборотними активами зазвичай включають аналіз залишків, оцінку динаміки, визначення оптимального рівня активів, прогнозування, планування та порівняння фактичних результатів із прогнозними показниками.

Методи управління можуть варіюватися: аналітичний підхід, розрахунок коефіцієнтів, а також метод прямого рахунку, що базується на нормуванні запасів. Кожне підприємство може обирати підходи, які найкраще відповідають його потребам і умовам функціонування.

Політика управління оборотним капіталом повинна сприяти пошуку балансу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю діяльності. Це передбачає вирішення двох основних завдань: підтримання платоспроможності та забезпечення оптимальної структури, обсягу й рентабельності капіталу.

Для вдосконалення управління оборотними засобами підприємства можна реалізувати такі кроки:

1. Оптимізація запасів: скорочення обсягу запасів шляхом підвищення їх оборотності та зниження витрат на зберігання. Це можливо завдяки впровадженню сучасних систем управління запасами, оптимізації процесу постачання та вдосконаленню виробничих операцій.

2. Ефективне управління дебіторською заборгованістю: забезпечення своєчасного отримання платежів від клієнтів для стабільного грошового потоку та зменшення ризику простроченої заборгованості.

3. Оптимізація управління грошовими коштами: впровадження системи контролю над грошовими потоками для своєчасного виконання фінансових зобов'язань і мінімізації негативних наслідків від затримок платежів.

4. Збільшення обсягів реалізації: розширення продажів сприятиме швидшому перетворенню оборотних активів у готівкові кошти та підвищенню оборотності активів.

5. Раціоналізація витрат: забезпечення ефективного використання ресурсів для зниження загальних витрат, підвищення продуктивності виробництва та зростання рентабельності.

6. Використання факторингу: залучення факторингових послуг дозволяє швидко отримувати кошти за дебіторською заборгованістю, зменшуючи ризик неплатежів і покращуючи фінансовий стан підприємства.

Застосування цих заходів допоможе підприємству підвищити ефективність управління оборотним капіталом, збалансувати ліквідність та рентабельність, а також забезпечити стабільний розвиток.

На практиці існують певні проблеми, зокрема недостатній розвиток методик управління найменш ліквідними активами, такими як виробничі запаси, незавершене виробництво та готова продукція. Водночас ефективне управління виробничими запасами, як однією з найбільших складових оборотного капіталу, є критично важливим для успішної діяльності підприємства.

Для вдосконалення управління оборотним капіталом в умовах трансформації економіки України пропонується впровадження механізму на базі концепції *just-in-time*. Такий підхід сприяє оптимізації фінансових потоків та підвищенню ефективності діяльності підприємства. Запропонований механізм охоплює організаційну, процесну, інформаційну та функціональну підсистеми, кожна з яких відповідає певній стадії виробничого циклу.

Особлива увага приділяється трьом ключовим напрямкам: управлінню грошовими коштами (з розрахунком мінімально необхідного обсягу активів на основі прогнозу грошових потоків), дебіторською заборгованістю (оптимізація її обсягів) та запасами (запровадження сучасних методів нормування).

Отже, впровадження нових технологій управління оборотними активами на основі концепції *just-in-time* є перспективним шляхом підвищення ефективності підприємств в умовах цифровізації економіки.

Ефективне управління оборотним капіталом підприємства включає детальний аналіз та оптимізацію ключових складових, таких як дебіторська заборгованість і запаси. Ці аспекти відіграють важливу роль у забезпеченні стабільного фінансового стану та ефективності роботи компанії.

Управління дебіторською заборгованістю

Оцінка дебіторської заборгованості є важливим етапом, що дозволяє виявити ризики виникнення безнадійних боргів. Для цього необхідно проводити класифікацію боргів за категоріями та ретельно аналізувати кожну групу. Основні рекомендації включають:

- Постійний моніторинг стану розрахунків із клієнтами, особливо щодо прострочених платежів.
- Розширення клієнтської бази для зменшення ризику залежності від окремих великих покупців.
- Контроль співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю для підтримання фінансової рівноваги.
- Використання інструментів стимулювання, таких як знижки за дострокову оплату.

Управління запасами

Запаси відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності виробництва, тому управління ними спрямоване на мінімізацію витрат при підтриманні необхідного рівня обслуговування клієнтів. У сучасних умовах цифровізації підприємства зосереджуються на таких аспектах:

- Зменшення витрат на зберігання, транспортування та утилізацію невикористаних матеріалів і напівфабрикатів.
- Запобігання втратам через брак і зайві залишки.
- Забезпечення оптимального рівня запасів для виконання виробничих планів без створення надлишкових витрат.

Впровадження концепції *just-in-time*

Сучасний підхід до управління оборотним капіталом базується на концепції *just-in-time*, яка передбачає поставку необхідних ресурсів у точно визначений момент і в необхідній кількості. Це дозволяє зменшити витрати, пов'язані із зберіганням запасів, і забезпечити гнучкість виробництва. Основні переваги концепції:

- Зведення до мінімуму обсягів запасів на складах.
- Планування поставок, синхронізоване з виробничим процесом.
- Використання ефективних методів організації та контролю, що відповідають сучасним вимогам бізнесу.

Відмінності від традиційного підходу

На відміну від класичного менеджменту, концепція *just-in-time* зосереджується на скороченні виробничого циклу та мінімізації витрат, які виникають на різних етапах процесу. Це забезпечує вищу продуктивність, оптимізацію використання ресурсів і загальне підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, перехід до системи управління на основі *just-in-time* дозволяє підприємству максимально ефективно використовувати свої ресурси, скорочувати витрати та швидше адаптуватися до змін ринкових умов.

Традиційний підхід до управління запасами передбачає, що вони є критично важливим елементом системи, що гарантує стабільність роботи підприємства, особливо в умовах можливих збоїв у постачанні. Проте сучасні управлінські концепції, враховуючи вплив цифрових технологій, акцентують на необхідності скорочення обсягів запасів та їх оптимізації. Завдяки інтеграції таких методик, як *just-in-time*, підприємства можуть досягти максимальної ефективності, синхронізуючи виробничі процеси з фактичним попитом.

Основні характеристики концепції *just-in-time*

Методологія *just-in-time* базується на мінімізації надлишкових запасів шляхом створення адаптивної системи постачання ресурсів. Вона дозволяє підтримувати лише ті обсяги матеріалів і продукції, які потрібні для негайного використання, що суттєво скорочує загальні витрати на зберігання. Основні переваги цього підходу включають:

- Скорочення обсягів запасів. Завдяки мінімізації вкладень у товарно-матеріальні ресурси знижується потреба у резервних запасах, необхідних для страхування від можливих збоїв.
- Прискорення виконання замовлень. Ця система сприяє швидшій реалізації замовлень, зменшуючи затримки у виробничих процесах та підвищуючи точність виконання.

- Покращення якості. Виробництво невеликими партіями дозволяє оперативно виявляти проблеми та вносити корективи, що позитивно впливає на якість кінцевої продукції.

Додаткові переваги системи

Окрім зазначених особливостей, *just-in-time* дає низку інших переваг:

- Зменшення витрат на утримання складських приміщень та управління запасами.
- Скорочення ризику морального зносу товарів і втрат від браку.
- Зниження витрат на доопрацювання продукції та спрощення документообігу.
- Підвищення гнучкості виробничих процесів у відповідь на зміни ринкових умов.

Інтеграція *just-in-time* в систему управління підприємством. Впровадження концепції *just-in-time* у діяльність українських підприємств дозволяє не лише оптимізувати оборотні активи, а й зробити управління фінансовими ресурсами більш ефективним. Ця система сприяє прийняттю зважених рішень щодо вибору матеріалів, формування цінової політики, оптимізації витрат і розробки найкращих способів реалізації продукції.

Усунення надлишків та забезпечення відповідності. Зведення запасів до мінімуму можливе завдяки усуненню розбіжностей між постачанням і запитом. Для цього важливо впроваджувати сучасні технології управління логістичними процесами, які дозволяють максимально точно прогнозувати потреби виробництва та уникати перевитрат.

Таким чином, концепція *just-in-time* трансформує традиційний підхід до організації виробництва, знижуючи витрати, покращуючи якість та підвищуючи адаптивність підприємств до змін, що забезпечує їм довготривалу конкурентну перевагу.

3.2. Удосконалення стратегії управління оборотними засобами підприємства

Політика удосконалення ефективного використання оборотними засобами прямо пов'язана із виробничо-господарською діяльністю підприємства. Її удосконалення спрямоване на прискорення та пришвидшення рівня оборотності, що сприяє скороченню терміну обороту та зменшенню періоду обертання різних видів оборотного капіталу.

Стратегія управління оборотними засобами на підприємстві є значною частиною загальної стратегії розвитку підприємства. Схематично її можна представити на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1 – Формування стратегії управління оборотними засобами підприємства

Для досягнення оптимального співвідношення між обсягами запасів і продажів продукції компаніям доцільно впроваджувати стратегії ефективного управління запасами. Основними кроками є точне прогнозування попиту, посилення координації між відділами продажів і постачання, а також використання сучасних аналітичних інструментів для обробки даних. Такий підхід допомагає знизити ризики надлишкових запасів, забезпечити стійке зростання бізнесу та підвищити ефективність використання оборотних коштів.

Комплексний підхід до управління запасами дозволяє оптимізувати бізнес-процеси, зміцнює фінансову стабільність підприємства й сприяє його розвитку в довгостроковій перспективі. Інноваційні методи управління запасами дають змогу підприємствам гнучко реагувати на ринкові зміни, ефективно управляти оборотними активами та впроваджувати сучасні технології. Це вимагає перегляду традиційних підходів і адаптації до динамічних умов ринку [19].

Основні напрями концепції стратегічного управління оборотними засобами підприємства представлені рисунком 3.2.

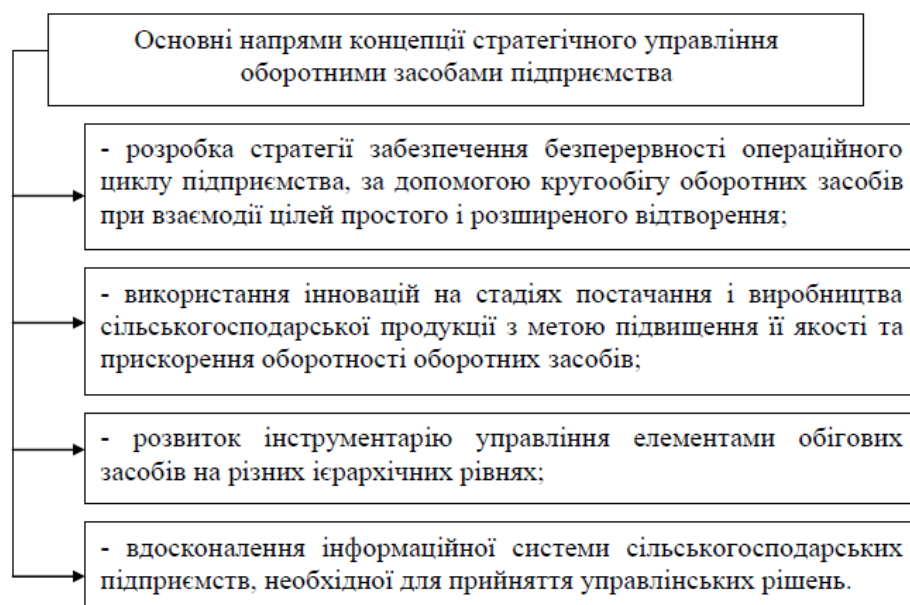

Рисунок 3.2 – Основні напрями концепції стратегічного управління оборотними засобами підприємства

Як зазначають дослідники, «управління запасами передбачає оптимізацію товарних залишків, сировини та інших ресурсів з метою мінімізації витрат на зберігання й забезпечення безперебійної роботи підприємства». Новітні методики в цій сфері дозволяють враховувати особливості конкретного ринку та значно підвищують точність оцінки запасів.

Нині можна виділити наступні напрямки управління оборотними активами на підприємстві, які представлені рисунком 3.4.

Рисунок 3.4 – Напрямки стратегічного управління оборотними засобами підприємства

Сучасні підходи до управління запасами:

1. Інтегроване управління запасами. Об'єднання процесів управління запасами з іншими аспектами діяльності підприємства (виробництвом, збутом,

постачанням) дозволяє оптимізувати всі бізнес-процеси. Використання ERP-систем забезпечує централізовану платформу для управління інформацією, що стосується запасів, і дозволяє швидко реагувати на зміни попиту та пропозиції.

2. Прогнозування попиту. Використання методів аналітики великих даних для прогнозування попиту забезпечує високу точність планування запасів. Аналітичні алгоритми враховують історичні дані, сезонність, зміну споживчих уподобань і вплив зовнішніх чинників, таких як економічні тенденції або дії конкурентів. Це дозволяє уникати дефіциту чи надлишкових запасів і підтримувати стабільну роботу підприємства.

3. Використання технологій Інтернету речей (IoT)

Технології IoT дозволяють підприємствам у реальному часі відстежувати стан, рівень і переміщення запасів за допомогою спеціалізованих датчиків. Це сприяє автоматизації процесів управління запасами, зокрема їх поповнення, що зменшує затрати часу та ресурсів. Такий підхід дозволяє уникнути ситуацій надлишку або дефіциту, забезпечуючи безперервність операцій.

4. Гнучкі стратегії управління

Сучасні бізнес-умови вимагають від підприємств розробки адаптивних стратегій управління запасами. Гнучкість стає ключовим фактором для оперативного реагування на зміни в ринковій кон'юнктурі. Використання моделей сценарного планування й аналізу типу «що-якщо» допомагає передбачати наслідки різних дій та обирати оптимальні шляхи вирішення нестандартних ситуацій.

5. Сталі підходи до управління запасами

Розуміння важливості екологічної та соціальної відповідальності сприяє розвитку сталих практик управління запасами. Зниження кількості відходів, оптимізація використання матеріалів та впровадження технологій переробки не лише сприяють збереженню природних ресурсів, а й підвищують репутацію компанії серед клієнтів та партнерів [23, 24].

Запровадження новітніх методів оцінки запасів і їхнього управління дозволяє підприємствам краще адаптуватися до постійно змінюваних ринкових умов. Технологічні інструменти забезпечують ефективність процесів, знижують витрати та допомагають у прийнятті стратегічно важливих рішень.

Процес гармонізації національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними створює нові можливості для впровадження сучасних підходів до оцінки запасів. Це сприяє інтеграції підприємств у глобальні ринки та покращує їхню конкурентоспроможність.

Дослідження практичного досвіду провідних світових компаній показало, що впровадження інноваційних підходів до управління запасами позитивно впливає на ефективність діяльності. Використання автоматизованих систем, аналітичних інструментів і сталих рішень дозволяє оптимізувати витрати, раціонально використовувати ресурси та забезпечити стабільний розвиток.

Інноваційні підходи до управління запасами допомагають підприємствам не лише підвищити ефективність оцінки та планування запасів, але й адаптуватися до швидко змінюваного ринкового середовища. Завдяки цьому компанії можуть зберігати конкурентоспроможність, знижувати витрати та підвищувати рівень обслуговування клієнтів. Інноваційні підходи до управління запасами надають підприємствам можливість оперативно реагувати на ринкові зміни, ефективно використовувати ресурси та підтримувати конкурентоспроможність [23, 24]

Успішні практики впровадження нових підходів до оцінки запасів та управління оборотними активами компаній ілюструє таблиця 3.1

Таблиця 3.1 – Досвід успішних впроваджень сучасних підходів до оцінки запасів та управління оборотними активами

Компанія	Місія компанії	Впровадження нових підходів до оцінки запасів та управління оборотними активами
Walmart, Inc	американська корпорація, яка керує найбільшою у світі мережею оптового та роздрібного продажу під брендом Walmart. У 2022 році Walmart підтвердила свою лідируючу позицію на ринку, досягнувши значних фінансових показників	використовує технології Internet of Things (IoT) та штучний інтелект для вдосконалення оцінки запасів. Система автоматично відслідковує рух товарів та прогнозує попит, що допомагає уникнути надлишкових запасів та знизити витрати
Nike	американська транснаціональна компанія, яка спеціалізується на виробництві спортивного одягу та взуття, є одним із провідних гравців у цій індустрії на світовому ринку. Крім спортивного одягу і взуття, компанія пропонує широкий асортимент аксесуарів, таких як сумки, головні убори та спортивне обладнання, що допомагає їй відповідати запитам різних сегментів споживачів	використовує аналітичні інструменти та дані для прогнозування попиту на свою продукцію. Такий підхід допомагає компанії підтримувати оптимальні рівні запасів, уникати втрат та підвищувати ефективність управління оборотними активами
IKEA	заснована у Швеції, нідерландська виробничо-торговельно-роздрібна група є однією з найбільших у світі мереж, що спеціалізується на продажу меблів та товарів для дому	впроваджує систему «RFID» для автоматизації процесу оцінки запасів у своїх магазинах. Технологія дозволяє точно відслідковувати рух товарів та швидко виявляти нестачу або перенасиченість запасів
Amazon	американська компанія, є найбільшою у світі на ринках електронної комерції та публічно-хмарних обчислень за виручкою та ринковою капіталізацією. Компанія заснована у 1994 році і з тих пір перетворилась із онлайн-книгарні на величезну платформу, де користувачі можуть купувати буквально все – від побутової техніки до одягу та продуктів харчування	використовує розумні алгоритми для прогнозування попиту на товари, що допомагає їм точно оцінювати запаси і дозволяє компанії підтримувати ефективний рівень запасів та уникати перенасиченості

Toyota	найбільша японська автомобілебудівна корпорація, яка також надає фінансові послуги та має декілька додаткових бізнес-напрямів	використовує систему «Just-in-Time» для управління запасами. Система дозволяє компанії замовляти матеріали лише тоді, коли вони потрібні для виробництва, що допомагає уникнути зайвих запасів та знизити витрати
Procter & Gamble	американська транснаціональна компанія, один з провідних учасників світового ринку товарів споживання. Діяльність компанії спрямована на виробництво та реалізацію широкого спектру продукції для здоров'я, персональної гігієни, косметики, мийних засобів, товарів для дітей та побутової техніки тощо	використовує аналітичні інструменти та дані для прогнозування попиту та управління запасами, що дозволяє компанії ефективно планувати виробництво та поставки, зменшуючи ризики надлишкових запасів

Компанії досить позитивно впроваджують концепцію сучасних підходів до оцінки запасів на підприємствах, що є обов'язковим елементом підвищення ефективності управління оборотними активами та забезпечення оптимального рівня запасів.

З метою здійснення стратегічного планування оборотними засобами нами запропонована модель, яка дає змогу зорієнтувати перспективні напрямки політики управління щодо оборотних засобів підприємства, які представлені рисунком 3.5.

Рисунок 3.5– Орієнтовна модель управління оборотними засобами підприємства

Механізм удосконалення методів стратегічного управління оборотними засобами та оборотним капіталом підприємства представлений рисунком 3.6.

Рисунок 3.6 – Механізм вдосконалення методів стратегічного управління оборотними засобами та оборотним капіталом підприємства

Управління оборотними активами є важливим аспектом діяльності підприємств незалежно від умов їх функціонування. Особливо актуальним це питання стає в сучасних умовах цифровізації економіки, коли динаміка зовнішнього середовища постійно змінюється. Це вимагає впровадження інструментів, здатних не лише прогнозувати та планувати обсяги оборотних активів і фінансових потоків, але й ефективно керувати ними.

ВИСНОВКИ

Мета управління оборотними активами підприємства полягає у створенні умов для ефективного використання ресурсів, що забезпечують безперебійну роботу, фінансову стабільність, оптимізацію витрат і зростання прибутковості. Це завдання включає координацію всіх компонентів оборотних активів для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Основні аспекти мети управління оборотними активами:

1. Гарантування безперервності виробництва:
 - Забезпечення постійної наявності необхідної кількості матеріалів, сировини й енергоресурсів для безперебійного функціонування виробничого процесу.
 - Підтримка оптимального рівня незавершеного виробництва для уникнення простоїв.
2. Раціоналізація структури активів:
 - Досягнення збалансованого співвідношення між ліквідними ресурсами (грошовими коштами, короткостроковими фінансовими активами) і запасами матеріалів.
 - Уникнення надлишкових запасів, які можуть призводити до заморожування капіталу.
3. Мінімізація витрат:
 - Зниження витрат на обслуговування та зберігання запасів.
 - Скорочення часу обігу активів для зменшення потреби у залученні позикових коштів.
4. Підтримка платоспроможності:
 - Забезпечення необхідного обсягу грошових коштів для своєчасного виконання зобов'язань перед постачальниками, працівниками та державними органами.
 - Управління дебіторською заборгованістю з метою уникнення ризиків неплатежів.

5. Підвищення дохідності активів:

- Максимізація економічної віддачі від використання оборотних активів.

- Розробка ефективних механізмів перетворення ресурсів на прибуток.

6. Управління ризиками:

- Зниження впливу непередбачуваних змін, таких як коливання цін на сировину, зміни попиту чи порушення постачання.

- Формування резервів ресурсів для подолання можливих кризових ситуацій.

7. Забезпечення гнучкості:

- Швидке реагування на зміни ринкових умов, зокрема коливання попиту чи вартості сировини.

- Підтримка ліквідності для оперативного масштабування виробничої діяльності.

8. Оптимізація оборотності активів:

- Контроль термінів перетворення ресурсів у грошову форму, починаючи з закупівлі сировини і закінчуючи реалізацією готової продукції.

- Скорочення тривалості виробничого циклу, що дозволяє швидше отримувати фінансовий результат.

9. Посилення фінансової стабільності:

- Забезпечення збалансованості між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями для підтримки довгострокової стійкості підприємства.

- Зменшення залежності від зовнішнього фінансування завдяки ефективному використанню внутрішніх ресурсів.

Стратегічна мета управління

Загальна мета управління оборотними активами полягає у досягненні оптимального балансу між забезпеченням необхідних ресурсів для безперервного функціонування підприємства та їх економним і раціональним використанням. Це сприяє підвищенню ефективності виробництва,

зменшенню витрат, посиленню конкурентоспроможності та забезпеченню сталого зростання прибутковості.

Перспективи розвитку цукрової галузі

3. В Україні:

- Збільшення обсягів експорту завдяки інтеграції з ринками ЄС.
- Розширення використання побічної продукції для енергетичних потреб.
- Відновлення посівних площ буряка через впровадження державних програм підтримки.

4. У світі:

- Подальше впровадження екологічних стандартів у виробництві цукру.
- Розширення ринку біоетанолу на основі тростини.
- Активний розвиток азійських та африканських ринків як основних споживачів.

Галузь цукру залишається важливим елементом економіки як на національному, так і на глобальному рівні. Незважаючи на труднощі, нові технології та екологічні ініціативи дають можливості для її сталого розвитку.

Для вдосконалення управління оборотними засобами підприємства можна реалізувати такі кроки:

1. Оптимізація запасів: скорочення обсягу запасів шляхом підвищення їх оборотності та зниження витрат на зберігання. Це можливо завдяки впровадженню сучасних систем управління запасами, оптимізації процесу постачання та вдосконаленню виробничих операцій.

2. Ефективне управління дебіторською заборгованістю: забезпечення своєчасного отримання платежів від клієнтів для стабільного грошового потоку та зменшення ризику простроченої заборгованості.

3. Оптимізація управління грошовими коштами: впровадження системи контролю над грошовими потоками для своєчасного виконання фінансових зобов'язань і мінімізації негативних наслідків від затримок платежів.

4. Збільшення обсягів реалізації: розширення продажів сприятиме швидшому перетворенню оборотних активів у готівкові кошти та підвищенню оборотності активів.

5. Раціоналізація витрат: забезпечення ефективного використання ресурсів для зниження загальних витрат, підвищення продуктивності виробництва та зростання рентабельності.

6. Використання факторингу: залучення факторингових послуг дозволяє швидко отримувати кошти за дебіторською заборгованістю, зменшуючи ризик неплатежів і покращуючи фінансовий стан підприємства.

Застосування цих заходів допоможе підприємству підвищити ефективність управління оборотним капіталом, збалансувати ліквідність та рентабельність, а також забезпечити стабільний розвиток.

Шляхи вдосконалення управління оборотними активами підприємств включають:

1. Формування політики управління оборотними активами.
2. Постійне обчислення нормативів оборотних коштів.
3. Розробка плану фінансування постачання матеріальних цінностей, що охоплює:
 - визначення необхідних матеріальних ресурсів для забезпечення господарської діяльності;
 - розрахунок кількості ресурсів для реалізації виробничих завдань;
 - уникнення надлишків і дефіцитів товарних запасів;
 - визначення площ для зберігання матеріалів;
 - встановлення мінімального і максимального рівня запасів у співпраці з фінансовими та виробничими підрозділами;
 - обчислення витрат на матеріально-технічне забезпечення.
4. Оптимізація дебіторської заборгованості через:
 - детальний аналіз та оцінку дебіторів;
 - прогнозування грошових потоків за допомогою коефіцієнтів інкасації;
 - застосування факторингу.

5. Покращення системи обліку і прогнозування грошових потоків, включаючи:

- оптимізацію резервів ліквідних коштів;
- ефективне використання вільних грошових активів;
- прогнозування доходів, бюджету надходжень і видатків, а також балансу грошових потоків;
- впровадження сучасних форм безготівкових розрахунків.

6. Створення плану виробництва і реалізації продукції, що забезпечує:

- відповідність продукції попиту ринку;
- оптимізацію організації збуту готової продукції;
- застосування акцій і системи знижок.

7. Удосконалення торговельно-комерційної діяльності через:

- створення маркетингових відділів;
- вивчення потреб споживачів;
- запровадження новітніх методів продажу.

8. Подолання кризи неплатежів шляхом:

- посилення фінансової дисципліни;
- покращення роботи з претензіями;
- активного використання векселів і реструктуризації заборгованості;
- впровадження розрахунків через обмін боргових зобов'язань на цінні

папери.

9. Своєчасне оформлення документів.

10. Дотримання платіжної та договірної дисципліни.

11. Періодичну інвентаризацію оборотних активів.

Також важливо застосовувати фінансовий аналіз для оцінки ефективності використання оборотних активів, враховуючи фактори, які можуть як негативно впливати на їх обіг, так і сприяти скороченню операційного та фінансового циклів. Оптимізація складу нормованих оборотних активів дозволить уникнути дефіциту грошових ресурсів та збалансувати фінансову активність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анікін Б. А. Бухгалтерський аутсорінг: сутність, класифікація та облік. Чернігів: Фінанси і статистика, 2016. 246 с.
2. Аніловська Г., Висоцька І. Фінанси підприємств : навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
3. Баранова В.Г., Гоцуляк С.М. Теоретичні засади управління оборотним капіталом. Вісник соціально-економічних досліджень. Одеса: ОДЕУ, 2008. № 30. С. 32–36.
4. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник. Київ: ЦНЛ, 2009. 328 с.
5. Безус П. І., Безус А.М., Кальний С.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: АМУ. 2014. 212 с.
6. Берест М. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/18549>
7. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2006. 780 с.
8. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 2. С. 63–67.
9. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств. Інвестиції практика та досвід. 2008. № 4. С. 40–44.
10. Васьківська К. В., Сич О.А. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Львів. 2017. 234 с.
11. Власова Н.О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібної торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2014. 258 с.
12. Волошина В. В. Формування поточного і страхового рівня запасів як складова управління операційними витратами. Український журнал прикладної економіки. Тернопіль, 2016. Т. 1. № 1. С. 22-28.

13. Волощук В.Р. Оцінка кредитоспроможності підприємства. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». 2020. № 4. Т. 2. С. 320-328.
14. Гріщенко І. В., Кобаль О. А. Оцінка показників в процесі фінансового планування підприємства. Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України: зб. наук. праць. Вінниця, 2020. С. 223–225.
15. Гріщенко І. В. Оцінка показників фінансової стійкості підприємства. Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України: зб. наук. праць. Вінниця, 2020. С. 208–211.
16. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. Економіка і організація управління. 2018. № 1. С. 75 – 85.
17. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_2055_76533475.pdf
18. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця: ВНТУ. 2017. 143 с.
19. Журавльова І. В. Фінансова стратегія: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 183 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25293>
20. Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум для студ. спец. «Менеджмент організацій». Вінниця: ВНТУ, 2008. 83с.
21. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 43. С. 43-49.
22. Круш П. В., Орлюк Ю. В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств. Економічний вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Київ, 2017. № 14. С. 239-245.

23. Кривешко О. В., Шпарик Я. Я., Мельник Н. В. Особливості управління запасами в кризових умовах. Ефективна економіка. 2022. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10301>
24. Кононенко В.В., Сватаненко С.С. Облік виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах. Мукачівський державний університет. 2016. Вип. №4. С. 338-342.
25. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. Київ, Знання, 2010, 378 с.
26. Літвінов О.С., Онищук В.С. Управління запасами на торговельних підприємствах України в період повномасштабного вторгнення. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць. 2023. №11-12 (312-313). С. 204-212.
27. Логістичне управління запасами: навчально-методичний комплекс дисципліни : навч. посіб. Для студ. спеціальності 073 “Менеджмент” КПП ім. Ігоря Сікорського; уклад.: І. С. Луценко. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. 69 с.
28. Лучко М. Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 302 с.
29. Малахова А.В., Мартиненко О.В. Проблеми обліку запасів і оптимізація обліково- аналітичних процедур в управлінні підприємствами. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 10. С. 920-923.
30. Марченко В. М., Шутюк В. В. Логістика : підручник. К. : Видавничий дім “Артек”, 2018. 312 с.
31. Марусяк Н. Л. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.
32. Нагорний П.Д., Базюк Д.С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. Трансформаційна економіка. 2023. №1 (01). С. 44-49.

33. Наказ про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. №246 (зі змінами та доповненнями) URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99
34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. Офіційний вісник України. 2013. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
35. Овсійчук О. В. Удосконалення організації обліку виробничих запасів. Управління розвитком. 2014. № 9 (172). С. 81-83.
36. Олініченко К.С., Безгінова Л.І. Концептуальна модель управління товарними запасами на підприємствах роздрібної торгівлі. Бізнес-інформ. 2014. № 9. С. 224–229.
37. Пеняк Ю.С., Калиниченко О.А. Методи та моделі управління виробничими запасами на підприємстві. Проблеми сучасних трансформацій. 2024. №15. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-15-09-01>
38. Петренко А.С., Емикова А.А. Управління запасами в стратегічному управлінні організацією. Вісник сучасних досліджень. 2018. № 12(27). С. 352–355.
39. Поддєрьогін А. М., Бабяк Н. Д., Білик М. Д. Фінансовий менеджмент : підручник. 2-ге вид., перероб. Київ: КНЕУ, 2017. 534 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/23580>
40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс». URL: <https://kodeksy.com.ua/buh/psbo/2.htm> (дата звернення: 22.10.24)
41. Пушкар І.В., Шишкіна А.П. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1847>
42. Риковська О., Фаєр О., Михайленко О. Аналіз стану сільського господарства України та імплементація нормативно-правових актів ЄС, дотичних до аграрних та довкіллевих питань. Київ: ГО «Екодія», 2024. 22 с.

43. Скаско О.І., Кут Д.М. Застосування нових систем управління запасами на підприємствах в умовах ринкової нестабільності та військового конфлікту. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2024. №76. С.119-124.

44. Спірідонова К.О., Каширнікова І.О., Кірнос О.В. Управління товарними запасами торговельних підприємств в сучасних умовах. Економічний простір. 2024, №191. С. 401-405.

45. Статистичний щорічник України. Державна служба статистики України. за ред. І.Є. Вернера. 2024. 269с.
https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf

46. Стоянова-Коваль С. С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. №10 (2). С. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_10%282%29__24

47. Тараненко Ю.В. Моделі управління запасами на торговельних підприємствах. Агросвіт. 2016. № 3. С. 40–44. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/3_2016/9.pdf

48. Турчак В.В., Кульганік О.М. Стратегічне управління запасами підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. 5 (10). С. 69-73.

49. Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства. Економіка та держава. 2021. № 4. С. 157–162.

50. Федак Л. М. Запаси підприємств: сутність та класифікація. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2012. №1. С. 157-162.

51. Філатова З.В., Ротанова А.Г. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. 2011. Вип. 29. С. 330–335.

52. Хохлов М. П. Щербань О. Д., Кирилова М. А. Поняття оборотних активів підприємства. Економіка та управління підприємствами. Інфраструктура ринку. 2019. №31. С. 409 – 414. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/63.pdf.

53. Швець Ю.О., Скворцова А.В. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. № 13. С. 127–130.

54. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. № 3. Т. 29 (68).

ДОДАТКИ

POKOTYLO POKOTYLO

Current assets of the enterprise and ways of increasing the efficiency of their use.docx

Central Ukrainian National Technical University

Document Details

Submission ID

trn:oid::2945:254822667

Submission Date

Dec 22, 2024, 9:55 PM GMT+2

Download Date

Dec 22, 2024, 10:16 PM GMT+2

File Name

POKOTYLO OLEH EA-23M-1.4 Current assets of the enterprise and ways of increasing the effici....docx

File Size

1.1 MB

72 Pages

11,910 Words

83,801 Characters

19% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

Filtered from the Report

- ▶ Bibliography
- ▶ Quoted Text
- ▶ Cited Text
- ▶ Small Matches (less than 8 words)

Exclusions

- ▶ 13 Excluded Matches

Top Sources

- 16% Internet sources
- 0% Publications
- 14% Submitted works (Student Papers)